

greb« og brugte det siden i den politiske debat til givet ubehag for danske politikere. Så mange år efter som i 1974 udtalte folketingsmedlem for Det republikanske Parti, Erlendur Patursson, i folketing, at hjemmestyreløven bygger på et eklatant retsbrud. Ved en lovlig folkeafstemning stemte Færøerne sig fri af Danmark, men ved små imperialistiske kneb fra dansk side, fik man denne folkets vilje kuldkastet.

Den i 1953-55 pågående Klaksvig-strid mellem lokalbefolkningen og landstyre om lægebetjeningen i Klaksvig, som sluttede med at regeringen efter opfordring fra landstyre satte en stor dansk politistyrke ind for at genoprette ro og orden, har også givet en generation af danske politikere ulyst til at blande sig for meget i forholdene på Færøerne.

Muligvis har også Færøernes strategiske betydning under den kolde krig med en NATO-radarvarslingsstation ved Thorshavn haft betydning i retning af at træde varsomt. Der var i brede kredse på Færøerne stor modstand mod, at der over hovedet skulle være militæranlæg på Færøerne, og gennem årene var der en stadig charmeoffensiv fra sovjetisk side over for Færøerne med gunstige fiskeriataler og placering af skibsreparationer på færøske værfter. Endelig har det givet haft betydning, at de færøske folketingsmedlemmer flere gange har været en del af danske regeringers parlamentariske grundlag.

På det sidste er imidlertid sket afgørende ændringer i de politiske relationer. Ved de aftaler mellem regeringen og landstyre om kapitalførsel til de færøske banker m.m., der er truffet det sidste år, har man fra dansk side stillet en række politiske betingelser for sin støtte, eksempelvis at nyere dansk bank- og aktieselskabslovgivning sættes i kraft, og at der sker en budgetforbedring på 250 mio. kr. på lagtingsfinanslovsforslaget for 1994.

Danmark har herved - formentlig for første gang under hjemmestyreløven - grebet ind i interne færøske forhold, og dette vil uundgåeligt på længere sigt få både juridiske og politiske følger for forholdet mellem de to rigsele.

Folketingets, Statsministeriets og rigsombudsmandens roller i «styringen» af Færøerne

Lovforslag for Færøerne er normalt blevet vedtaget uden nogen debat af betyd-

ning og i mange tilfælde uden udvalgsbehandling. Den skete udvikling med overgivelse af lovgivningskompetence til Færøerne betyder i øvrigt, at det nu hører til sjældenhederne, at Folketinget behandler forslag til love for Færøerne. De færøske folketingsmedlemmer tager derfor i stedet ordet under Folketingets generelle debatter, som om åbningstalen og finansloven, men dette har kun sjældent givet andre medlemmer anledning til at ytre sig om det, der kommer frem fra færøsk side. De årlige rapporter fra Statsministeriets rådgivende udvalg vedrørende Færøerne om den økonomiske situation er blevet tilstillet Folketinget gennem årene, uden at de har vakt nogen opmærksomhed.

Statsministeriet er ressortministerium for Færøerne. Ikke alle sager vedrørende Færøerne henhører dog under Statsministeriet,

idet sager vedrørende de tilbageværende fællesanliggender henhører under de pågældende fagministerier. Kontakten mellem rigsmyndighederne og hjemmestyret skal foregå gennem rigsombudsmanden. Sager med særlige politiske aspekter i forhold til hjemmestyret skal dog forelægges gennem Statsministeriet, ligesom dette skal underrettes om færøske sager af større betydning.

Under Statsministeriet er nedsat et permanent rådgivende udvalg vedrørende Færøerne. Udvalget skal følge den økonomiske udvikling på Færøerne og årligt afgive beretninger herom til statsministeren. Der har gennem årene ikke været nogen praksis for, at statsministeren eller regeringen i øvrigt har handlet officielt over for Færøerne på grundlag af Det rådgivende udvalgs rapporter eller anden viden om den generelle situation på øerne.

Det har alene været i forbindelse med konkrete problemstillinger, at der har været forhandlinger eller anden kontakt med hjemmestyret, og da i langt overvejende tilfælde på færøsk foranledning.

Set på baggrund af det tidligere anførte om det juridiske grundlag og de politiske relationer mener jeg imidlertid ikke, at man med rette kan kritisere Statsministeriet for ikke at have handlet mere aktivt over for Færøerne i relation til den nuværende økonomiske krises opståen. Jeg er enig i den vurdering, som den tidligere formand for Det rådgivende udvalg, N. V. Skak Nielsen, kom med i Samfundsøkonomen nr. 5 - 1993:

»Færøerne havde en hjemmestyreløve, der gav Færøerne retten til at styre økonomien og dermed ansvaret herfor. Skulle den danske regering i en situation, hvor der dog kun var en risiko - omend en betydelig - for at det ville gå galt, i fuld offentlighed have grebet ind og gennemtvunget en ændring af landstyreets politik? Det er nemt at forestille sig, hvorledes en sådan politik ville være blevet karakteriseret på Færøerne. Og i Danmark ville der heller ikke have været forståelse for et sådant skridt.«

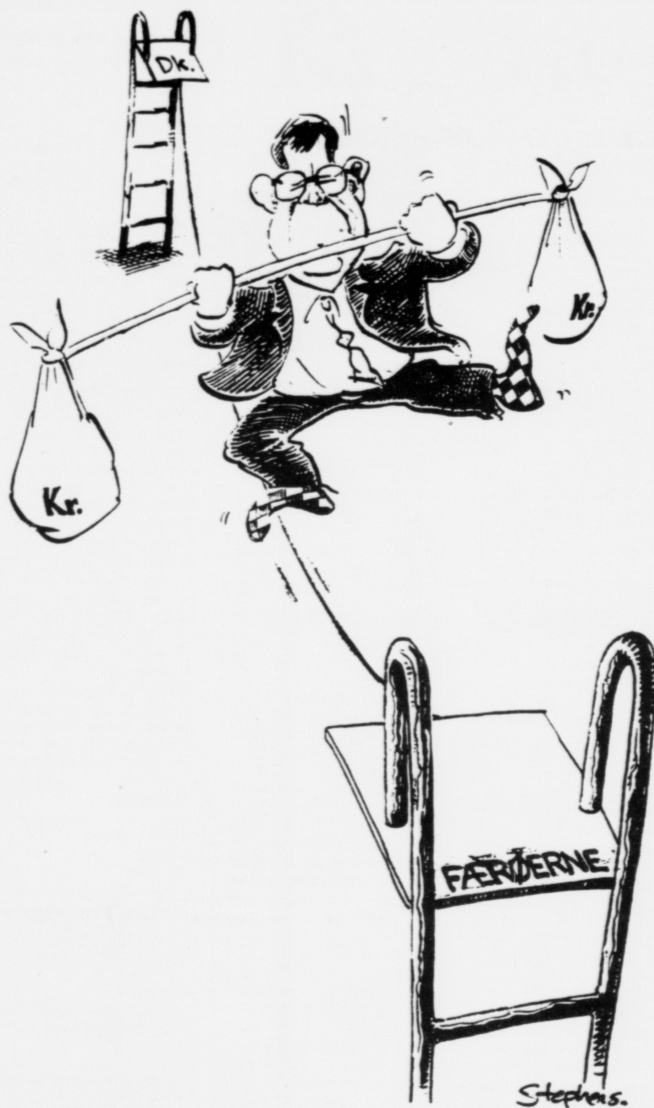
Eller som det mere direkte er sagt i en leder i Kristeligt Dagblad: »Ingen dansk statsminister og intet folketingsflertal ville være sluppet godt fra at blande sig i Færøernes selvstyre eller gøre sig til formynder for den politiske beslutningsproces på Færøerne. Råbet om kolonistyre-tendenser ville straks have overdøvet enhver nok så berettiget kritik af de økonomiske dispositioner deroppe.«

Rigsombudsmandstillingen har gennem årene fået stadig mindre indhold som følge af, at hjemmestyret har overtaget administrationen af de fællesanliggender, der tidligere hørte under ham. I dag er alene tilbage som egentlige forvaltningsområder for rigsombudsmanden sager om ikraftsættelse af dansk lovgivning på Færøerne, over-

øvrighedsforretninger, stiftsøvrighedsforretninger og den stedlige bestyrelse for Nationalbanken af det færøske pengevæsen.

Stillingen ligner nu mest en ambassadørstilling, sådan at forstå at rigsombudsmandens væsentligste opgaver i dag er at være regeringens »forbindelsesmand« til hjemmestyret samt at følge udviklingen og indberette til Statsministeriet, hvad der sker på Færøerne. Han har ganske vist fortsat sæde i Lagtinget med taleret i fællesanliggender, men der er meget sjældent anledning til at tage ordet. Lagtingspladsen er i dag først og fremmest en observationspost.

Det er det sidste sted en dansk embedsmand har sæde i et folkevalgt råd, og ændres hjemmestyreløven på et tidspunkt, er det nærliggende at ophæve ordningen. Men i øvrigt bør hele rigsombudsmandsinstitutionen revideres på baggrund af den skete udvikling.

JA! Eg gerist haldari av Tíðindablaðnum Sosialinum og fáði blaðið 5 ferðir um vikuna.
fyri 225 kr./ársfj. (haldarar í Føroyum)
fyri 335 kr./ársfj. (haldarar í Danmark)

Til ber altíð at gerast haldari og goldið verður bert fyri blaðini, ið eftir eru av ársfjórðinginum.

Navn:

Bústaður:

Bygd/býur:

Land:

Tlf.:

Kannað postverkinum

Ókeypis
Sosialurin
rindar
postgjaldið

64

**TÍÐINDABLAÐIÐ
SOCIALURIN**
Postboks 76,
FR-110 Tórshavn